
Möjligheterna att besluta om besöksförbud när den som förbudet avser inte tidigare gjort sig skyldig till brott mot skyddspersonen eller annan person m.m.

Initiativet

I november 2008 genomförde jag en inspektion vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Norrköping. Under denna uppmärksammades några ärenden om besöksförbud i vilka såväl beslutet att meddela besöksförbud som handläggningen i visst avseende kunde ifrågasättas och jag beslutade därför att utreda saken i ett särskilt ärende.

Utredningen

Handlingar i ärendena AM-22935-08, AM-42549-08, AM-51813-08, AM-159728-08, som hade samband med AM-167529-08, och AM-169219-08 tillfördes JO:s akt och ytterligare handlingar infordrades.

Av handlingarna framkom att i de aktuella ärendena hade besöksförbud meddelats personer som, såvitt framgick, inte tidigare dömts för brott mot skyddspersonen eller annan person. Personerna som meddelades besöksförbud var, förutom i ett ärende, frihetsberövade och frihetsberövandet hävdades kort tid efter beslut om besöksförbud. I ett av ärendena framgick att ansökan om besöksförbud inte hade kommunicerats med den berörde innan beslutet meddelats, utan detta skedde först i samband med delgivning av beslutet. I ett annat ärende framgick inte om de som förbudet avsågs gälla hade beretts tillfälle att yttra sig innan beslut meddelades.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande, bl.a. om vilka rättsliga överväganden som gjordes inför besluten i ärendena.

Åklagarmyndigheten (dåvarande tillförordnade vice riksåklagaren AA) kom in med ett yttrande till vilket var fogat upplysningar från chefsåklagaren BB, vice chefsåklagaren CC, i handläggande åklagare kammaråklagaren DD:s ställe, samt kammaråklagarna EE och FF.

Nedanstående sammanfattningar grundar sig på uppgifter som framgår av inhämtade handlingar i ärendena samt på de upplysningar som handläggande åklagare eller i ett fall vice chefsåklagaren lämnat.

I ärende AM-22935-08 var en person misstänkt för misshandel och olaga hot vid två olika tillfällen. Av uppgifter i den första anmälan framgick att den misstänkte i början av september 2008 skulle ha hotat en person som bodde i en fastighet på samma gata som den misstänkte och även ha gjort sig skyldig till skadegörelse. Ett par dagar senare ska den misstänkte också ha misshandlat målsäganden. Denne uppgav i förhör i oktober att han var mycket rädd för den misstänkte och begärde besöksförbud. Han kände sig begränsad i sin rörelsefrihet i bostadsområdet på grund av rädslan. Han hade dock inte träffat eller konfronterats med den misstänkte efter händelsen i september. Sedan den misstänkte hörts om förbudet och uppgett att han inte hade några invändningar mot det, eftersom han inte ville eller tänkte söka upp målsäganden, meddelades han den 22 oktober besöksförbud. Av uppgifter i den andra anmälan framgick att den misstänkte i början av november 2008 skulle ha misshandlat en kvinnlig bekant som han hade lånat ut pengar till. I förhör med målsäganden uppgav hon att han även ett par månader tidigare hade skickat sms till henne med innebörden att hon skulle skadas eller dödas. Den misstänkte hördes om gärningen den 18 november och beslut om besöksförbud fattades samma dag. – Det framkom att den misstänkte dömts för brotten efter JO:s inspektion.

Ärende AM-42549-08 gällde försök till utpressning. Målsäganden, som var bosatt i Norrköping, arbetade för ett företag som administrerar ett spel på Internet. Hon kontrollerade bl.a. att spelarna inte fuskade. Sedan den misstänkte, som vid anmälningstillfället inte var identifierad, blivit avstängd från vidare spel framförde han via Internet ett underförstått hot för att återfå de pengar som han ansåg sig ha förlorat på grund av avstängningen. Han hade då tagit reda på vissa uppgifter om målsäganden och dennes familj. Den misstänkte identifierades, han var bosatt i Stockholm, och hämtades till förhör den 12 mars 2008 och anhölls samma dag. FF uppgav att han redan då förutsåg att förundersökningen skulle bli omfattande och svårutredd och ansåg att det skulle vara omöjligt att ha den misstänkte frihetsberövad under den tid som skulle behövas för att färdigställa förundersökningen. Denne var också en mycket speciell person som i stort sett levde via Internet och det aktuella spelet. Det framstod då enligt FF som ett bra alternativ att meddela den misstänkte besöksförbud för att få slut på hans trakasserande av målsäganden. Den misstänkte hördes i frågan och i samband med att anhållandet hävdades den 14 mars delgavs denne ett besöksförbud. – FF uppgav också att förundersökningen hade lagts ned i november 2008 då uppsåtligt brott inte gick att styrka.

I AM-51813-08 gällde brottsmisstanken försök till grov misshandel. Den misstänkte skulle ha attackerat målsäganden på ett kafé med bl.a. kniv. Den misstänkte greps och anhölls. I ett kompletterande målsägandeförhör ett par dagar senare framkom att den aktuella händelsen var den senaste av tre händelser mellan de inblandade. Målsäganden uppgav att han och den misstänkte hade gemensamma bekanta och att den misstänkte vid två tidigare tillfällen de senaste 14 dagarna hade kommit fram till målsäganden när denne besökte det aktuella kaféet. Det hade då förekommit ordväxlingar. Målsäganden begärde att den misstänkte skulle åläggas ett besöksförbud eftersom han var rädd att denne skulle begå fler brottsliga handlingar mot honom. – Den misstänkte hördes inte om sin inställning till besöksförbud innan detta meddelades. EE uppgav att anledningen var att ett sådant förhör framstod som obehövt eftersom hon kunde förutse att den misstänkte inte skulle framföra någon synpunkt som skulle ändra hennes uppfattning att besöksförbud skulle utfärdas. Ett besöksförbud innebar vidare, enligt EE, att det fanns förutsättningar att häva anhållningsbeslutet. För att förkorta tiden till ett frigivande beslutade hon om besöksförbud och skickade ärendet till polisen med direktiv att den misstänkte skulle höras om besöksförbud och delges detta. När förhöret var hållet och den misstänktes inställning redovisad skulle en omprövning av beslutet ske. Ärendet överlämnades sedan till jouråklagaren med informationen att ett besöksförbud skulle delges och att det enligt handläggande åklagares bedömning därefter saknades skäl för frihetsberövande. EE omprövade beslutet när hon fick del av förhöret med den misstänkte, men detta dokumenterades inte. Den misstänkte hade heller ingen erinran mot besöksförbudet.

I AM-159728-08 avsåg brottsmisstanken övergrepp i rättssak. Brottsmisstanken uppkom i samband med en huvudförhandling i ett brottmål i vilket fem personer var åtalade för utpressning. De åtalade hade koppling till grovt kriminella kretsar. Den misstänkte var bekant med minst en av de åtalade i brottmålet och närvarade vid huvudförhandlingen som åhörare. BB uppgav att det var den misstänktes agerande under och i anslutning till huvudförhandlingen samt målsägandenas uppgifter om att den misstänkte sökt kontakt med en av målsägandena i samband med dennes sjukhusbesök som låg till grund för bedömningen att den misstänkte utövade påtryckningar på målsägandena i syfte att hjälpa de åtalade i utpressningsmålet. Den misstänkte bodde i Stockholmsområdet och målsägandena i Norrköping. En av målsägandena hade emellertid uppfattat saken så att den misstänkte hade kartlagt honom och kände stor oro för att denne skulle ta kontakt med honom. – Den misstänkte greps och anhölls den 14 oktober 2008. Den 17 oktober hävdes anhållningsbeslutet då det inte kunde bekräftas att det var den misstänkte som sökt kontakt med en av målsägandena i samband med dennes sjukhusbesök. Ytterligare utredningsåtgärder skulle vidtas men bedömdes kunna dra ut på tiden. Det fanns inte skäl att begära den misstänkte häktad. I samband med att anhållningsbeslutet hävdes, ålades den misstänkte besöksförbud till skydd för målsägandena i utpressningsmålet. Rättegången var inte avslutad och BB fann vid en samlad bedömning att det fanns risk för att den misstänkte skulle ta kontakt med målsägandena. Den misstänkte hördes innan beslutet meddelades om sin inställning till ett eventuellt besöksförbud och hade inte någon erinran mot ett sådant förbud. – Det framkom även av upplysningarna att förundersökningen efter JO:s inspektion lagts ned då brott inte kunde styrkas samt att besöksförbudet då upphävts.

Ärende AM-169219-08 avsåg misstanke om utpressning. Två män, GG och HH, anhölls den 29 oktober 2008, HH dock i sin utevaro, på sannolika skäl misstänkta för utpressning av en kvinnlig bekant. GG häktades. De misstänkta ska ha hotat att döda målsäganden om inte hon lämnade tillbaka en summa pengar som de påstod att hon stulit, vilket hon förnekade. Målsäganden befann sig, på grund av rädsla för de misstänkta, tillfälligt på annan för dem okänd ort. BB bedömde emellertid att den dag som målsäganden återvände till Norrköping skulle risken bli överhängande för att de misstänkta skulle ta kontakt med henne. De misstänkta kände till målsägandens adress och telefonnummer. – Den 5 november förelåg inte förutsättningar för ett fortsatt frihetsberövande av GG och BB hävde därför häktningsbeslutet. Dessförinnan meddelade han samma dag GG ett besöksförbud. HH greps den 5 november och anhållningsbeslutet kvarstod. Den 7 november hävdes beslutet efter att BB hade meddelat ett besöksförbud. Både GG och HH hördes innan besöksförbuden meddelades och hade inte någon erinran mot förbuden. BB uppgav att han uppfattade att detta dokumenterats av polisen. Han kontrollerade emellertid inte att information om detta också överfördes till åklagarakten.

AA hänvisade beträffande handläggningen till respektive åklagares redogörelse med några tillägg. Därefter gjorde hon, efter en redogörelse för den rättsliga regleringen, bl.a. följande bedömning.

I samtliga nu aktuella fall har åklagarna redogjort för vilka misstankar som förelegat mot de personer som de meddelade besluten avsåg gälla. Huruvida det funnits skäl att meddela besöksförbud är en utpräglad bedömningsfråga. I sådana frågor finns det utrymme för olika uppfattningar utan att någon av dem behöver vara felaktig. I sammanhanget vill jag peka på att enligt förarbetena (a. prop. s. 18 f.) är det fullt möjligt att besluta om besöksförbud även om den mot vilken förbudet avses gälla inte tidigare har begått brott mot den andra personen, men att restriktivitet ska iakttas i sådana fall. I samtliga nu aktuella fall har det också, som tidigare nämnts, förelegat misstanke om att den som meddelats besöksförbud begått brott mot skyddspersonen. I förarbetena uttalas det vidare (a. prop. s. 19) att vid riskbedömningen krävs det större försiktighet om gärningsmannen bara har gjort sig skyldig till ett enda brott. Det förtjänar också att framhållas att även om en person är frihetsberövad kan det finnas skäl för besöksförbud. En häktad person som är belagd med restriktioner kan inte förhindras alla kontakter med hänvisning till kollusionsfara. Samma sak gäller naturligtvis den som bara är häktad på grund av

risk för fortsatt brottslighet. Även i de fall en åklagare inte längre anser att det finns skäl för ett fortsatt frihetsberövande kan det finnas anledning att meddela ett besöksförbud. Som bl.a. framgår av förarbetena ska således ett flertal faktorer beaktas vid bedömningen av om det föreligger en sådan risk att det finns skäl att meddela besöksförbud.

Jag vill avslutningsvis framhålla att Åklagarmyndigheten, Utvecklingscentrum Göteborg, för närvarande arbetar med ett besöksförbudsprojekt. Syftet med projektet är dels att kartlägga åklagares hantering av besöksförbudsärenden och anmälda överträdelser av besöksförbud, dels att skapa ett operativt stöd för besöksförbudshandläggningen. Under kartläggningen har cirka 500 ärenden granskats i samband med besök vid sex åklagarkammare. Kartläggningen har redovisats i juni 2008 genom en rapport med synpunkter på handläggningen (---). Vid det fortsatta arbetet ska en rättspromemoria med rekommendationer för handläggningen av besöksförbudsärenden till stöd för åklagare tas fram. På detta sätt kan förutsättningar skapas för en höjd kvalitet i handläggningen av ärenden om besöksförbud.

Rättslig reglering

Bestämmelser om besöksförbud finns i lagen (1988:688) om besöksförbud.

Frågor om besöksförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det (7 §).

Innebörden av ett besöksförbud är enligt 1 § att en person kan förbjudas att besöka eller på annat sätt kontakta en annan person eller att följa efter denna person. Av bestämmelsen framgår vidare att besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger ska särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra personens liv, hälsa, frihet eller frid. Kan syftet med ett besöksförbud tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får förbud inte meddelas.

I de förarbetsuttalanden som gjordes när besöksförbud infördes i svensk rätt (prop. 1987/88:137) uttalades inledningsvis att många av de beteenden som innebär att någon utsätter en annan person för allvarliga trakasserier redan var belagda med straff men att det skyddet inte var heltäckande, bl.a. genom att vissa fall av personförföljelse inte kunde hänföras till det straffbara området (s. 12). Meningen med ett besöksförbud var att förebygga hotfulla och farliga situationer. Den grupp som framför andra stod i blickpunkten för lagstiftningen var kvinnor som tidigare utsatts för misshandel av make eller sambo. Departementschefen uttalade vidare att bestämmelser om besöksförbud säkerligen skulle komma att få störst betydelse för kvinnor som fruktar trakasserier eller hämndaktioner från män som de tidigare har haft en parrelation med. En lagstiftning borde emellertid inte begränsas enbart till den gruppen utan ges en generell utformning. Motsvarande problem kan uppkomma t.ex. i relationen föräldrar–barn eller i ett homosexuellt förhållande. Undantagsvis kan ett besöksförbud vara påkallat också när det inte finns någon tidigare förbindelse mellan parterna (s. 13).

När det gäller förutsättningarna för ett sådant förbud angavs att den grundläggande förutsättningen för ett besöksförbud borde vara att det finns en klar risk för att den som förbudet ska skydda kommer att utsättas för brott eller för förföljelser eller andra former av allvarliga trakasserier. Vid den bedömningen borde det vara en särskilt viktigt omständighet om den som förbudet avses gälla tidigare har begått brott mot den andra personen. Eftersom besöksförbudet ska tjäna ett förebyggande syfte borde det emellertid inte i alla situationer krävas att det kan styrkas att denne begått brott mot den andra personen. Detta kan gälla t.ex. om den som förbudet avses gälla är misstänkt för ett brott som ännu inte hunnit utredas, eller om denne tidigare har gjort sig skyldig till allvarliga våldsbrott mot andra personer t.ex. tidigare sambor, eller att begäran om besöksförbud föregåtts av omfattande trakasserier som dock inte överskridit gränsen för det straffbara. Som gemensam förutsättning borde uppställas att det på grund av särskilda omständigheter finns risk för trakasseri. Samtidigt betonades att möjligheten att använda besöksförbud utan att den mot vilken förbudet avses gälla tidigare hade begått brott mot den andra personen borde användas mycket restriktivt. [– – –] Departementschefen uttalade vidare att även om hon således ansåg att tidigare brott inte bör vara någon absolut förutsättning för besöksförbud, torde tidigare brottslighet mot den som förbudet avser att skydda bli den utan tvekan viktigaste omständigheten vid bedömningen av om besöksförbud ska meddelas. Därvid borde särskild hänsyn tas till vissa typer av brott, i första hand sådana som har riktat sig mot den andra personens liv, hälsa, frihet och frid (s. 18).

I frågan om vad som borde krävas för att anse att en *risk för brott eller förföljelse eller allvarliga trakasserier* föreligger angavs att riskbedömningar generellt sett är vanskliga att göra. En grundläggande förutsättning måste till en början vara att det rör sig om en konkret risk för brott, förföljelse eller trakasserier med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Ibland är det uppenbart att det finns en risk för upprepning av ett visst beteende på grund av parternas speciella relation och i betraktande av vad som tidigare hänt. Om det står klart att den misstänkte vid flera tillfällen har förgripit sig mot den andra personen, bör förutsättningarna för ett besöksförbud normalt sett vara för handen, under förutsättning att inte andra omständigheter talar för att risken för nya övergrepp har upphört. Om gärningsmannen bara har gjort sig skyldig till ett enda brott, kan det däremot krävas större försiktighet vid bedömningen. En viktig faktor bör då vara om gärningsmannen efter brottet har uttalat sig eller uppträtt på ett sådant sätt att brottsoffret känner ängslan och denna ängslan på objektiva grunder ter sig befogad. Förföljelse bör anses vara för handen om någon vid upprepade tillfällen på ett mycket påträngande eller eljest besvärande sätt söker kontakt med en person mot dennes vilja. Vissa slag av trakasserier som är lindrigare och inte direkt kan betecknas som förföljelse bör också falla inom tillämpningsområdet. Det gäller t.ex. upprepade mycket aggressiva uttalanden – som dock inte är av den karaktären att de är straffbara – eller ett beteende som allmänt sätt är ägnat att skrämna den som utsätts för det. Risk för trakasserier som inte är av allvarligt slag bör dock inte kunna läggas till grund för ett besöksförbud (s. 19 f.).

I förarbetena angavs även att besöksförbud tar sikte på de relativt få fall där det fordras ett individuellt förbud mot kontakter för att ge ett tillräckligt skydd mot övergrepp och trakasserier, dvs. i fall där det generella straffhotet inte är tillräckligt. Besöksförbud är givetvis inte heller avsett att ersätta eller komplettera de straffprocessuella tvångsmedlen i brottmål utan fyller ett helt annat syfte (s. 20).

Att det bakom en begäran om besöksförbud kan ligga en konflikt mellan parterna som i första hand bör lösas på annat sätt än genom besöksförbud framhålls också i förarbetena. I ett avgörande i Högsta domstolen beaktade domstolen bl.a. detta när ett beslut om besöksförbud upphävdes (NJA 2007 s. 272). En kvinna begärde att hennes f.d. man skulle få besöksförbud. Domstolen motiverade beslutet att upphäva förbudet med att den som ålagts förbudet inte hade dömts för något brott mot skyddspersonen eller annan och att anklagelser om brott, två fall av olaga hot, som riktats mot den ena parten under en pågående vårdnadsprocess måste bedömas med särskild försiktighet samt att de två förundersökningarna hade lagts ned.

Bedömning

Förelåg förutsättningar att meddela besöksförbud i de aktuella ärendena?

Som framgått ovan angavs i förarbetena att besöksförbud i första hand var tänkt att komma till användning när det behövs för att förebygga och motverka farliga situationer för parter i nära relationer eller tidigare nära relationer. Lagstiftarens förutsägelse att lagen skulle få störst betydelse för kvinnor i förhållande till män som de har eller har haft en parrelation med har också bekräftats bl.a. vid en kartläggning av tillämpningen av lagen som Åklagarmyndigheten redovisat i en rapport i juni 2008 (Besöksförbud – en kartläggning över tillämpningen med synpunkter). I denna kunde bl.a. konstateras att den absolut vanligast förekommande relationen mellan parterna (mer än 75 % av fallen) har varit pågående eller avslutad kärleksrelation (s. 13). Övriga relationer i ansökningar var närstående på annat sätt, bekant eller att parterna hade kontakt via arbete eller skola. Endast i 5 av de då 369 granskade fallen, vilket motsvarar en dryg procent, fanns ingen relation mellan den som förbudet avsåg och den som förbudet skulle skydda. Åklagarmyndigheten angav också i rapporten att i fyra ärenden kunde relationen överhuvudtaget inte utläsas vilket man fann anmärkningsvärt även om det i och för sig rörde sig om ett fåtal ärenden.

Under min inspektion vid åklagarkammaren i Norrköping noterade jag de ovan angivna ärendena i vilka besöksförbud hade meddelats. Inte i något av dessa var det emellertid fråga om våld i nära relationer. I hälften av fallen kände inte de inblandade varandra och ingen tidigare kontakt hade förekommit. I den andra hälften synes skyddspersonen och den misstänkte ha varit bekanta med varandra, utan att det var fråga om tidigare parrelationer. De misstänkta hade inte i något fall tidigare dömts för brott mot skyddspersonen. Såvitt framgick av handlingarna var de misstänkta inte heller tidigare dömda för liknande brottslighet mot annan och ingen av de handläggande åklagarna har i sina upplysningar angett att så skulle vara fallet. Däremot hade de misstänkta i alla fall utom ett varit anhållna eller häktade och ålades besöksförbud i samband med att detta beslut hävdades.

De handläggande åklagarna har redovisat vad som legat till grund för deras beslut. Åklagarmyndigheten har i sitt remissvar inte uttryckligen tagit ställning till om det funnits skäl att meddela besöksförbud i de aktuella ärendena utan angett att det är en utpräglad bedömningsfråga.

För egen del vill jag anföra följande.

Lagen om besöksförbud tillkom i syfte att ge ett bättre skydd för dem som hotas, förföljs eller trakasseras. För att besöksförbud ska kunna meddelas fordras således att det i det enskilda fallet föreligger sådana särskilda omständigheter som gör att det finns grund att befara vad jag väljer att sammanfattande beteckna som förföljelse från en persons sida gentemot en annan. Det är således inte tillräckligt att den som utsatts för ett brott känner obehag inför att eventuellt konfronteras med en gärningsman på fri fot.

Det är givet att risken för förföljelse av det slag som ett besöksförbud är avsett att bereda skydd emot är störst i de fall då parterna har eller har haft en nära relation. En sådan risk kan emellertid undantagsvis finnas även utan att parterna haft en förbindelse av det slaget.

Vidare gäller att restriktivitet med att meddela besöksförbud bör iakttas när personen som förbudet avser att gälla inte tidigare begått brott mot skyddspersonen. De undantagssituationer som nämns i förarbetena är om den som förbudet avses gälla är misstänkt för ett brott som ännu inte hunnit utredas, eller om denne tidigare har gjort sig skyldig till allvarliga våldsbrott mot andra personer, t.ex. tidigare sambor, eller att begäran om besöksförbud föregåtts av omfattande trakasserier som dock inte överskridit gränsen för det straffbara.

Inte i något av de aktuella ärendena har det varit fråga om att parterna haft en nära relation. I ett par ärenden (del av AM-22935-08 och AM-169219-08) tycks det visserligen ha funnits en bekantskap mellan en man och en kvinna, men inga uppgifter tyder på att det varit fråga om något slag av parrelation. I ett fall (AM-51813-08) var det fråga om män som tillhörde samma bekantskapskrets, medan parterna i övriga fall synes ha varit okända för varandra innan brottsmisstanke uppstod.

Ingen av de misstänkta hade dömts för brott vare sig mot skyddspersonerna eller, såvitt framkommit, mot annan person. Det har inte heller framkommit att några omfattande trakasserier föregått de situationer som aktualiserat besöksförbuden. Däremot har det i samtliga fall, när frågan om besöksförbud aktualiserades, funnits misstanke om brott som ännu inte hunnit utredas.

Det har således i samtliga fall varit fråga om situationer som avvikit från vad som antagits vara besöksförbuds huvudsakliga tillämpningsområde, såväl vad gäller relationen mellan parterna som i fråga om styrkt tidigare brottslighet. Det fordras då, enligt min mening, att de särskilda omständigheter som ska ligga till grund för en riskbedömning på ett i det närmaste lika tydligt sätt som vid redan begångna brott i nära relationer ger anledning att frukta förföljelse från en persons sida mot en annan.

I ärende AM-22935-08 hade, i det ena fallet, den misstänkte hotat skyddspersonen och ett par dagar senare misshandlat denne och, i det andra fallet, skickat sms med hotfull innebörd till skyddspersonen och ett par månader senare misshandlat henne. Även om det således endast varit fråga om misstänkta brott begångna vid två tillfällen kan möjligen hot som senare följs av fysiskt våld – och det finns eller har uppstått en slags relation mellan gärningsman och offer – sägas åtminstone närma sig en sådan risk för förföljelse som lagen avser att bereda skydd emot.

Såväl ärende AM-42549-08 som AM-169219-08 rörde misstanke om utpressning eller försök till sådant brott. Det är givet att brott av det slaget kan innefatta hot, och eventuellt upprepade hot, för att förmå någon att handla på visst sätt och att offret kan känna välgrundad fruktan för att hotet eller hoten ska sättas i verket. I en sådan situation kan det finnas grund för att tillgripa straffprocessuella tvångsmedel, men det har knappast varit avsett att besöksförbud ska användas för att bereda den utpressade skydd.

Såvitt gäller ärende AM-51813-08 kan jag konstatera att den misstänkte och skyddspersonen hade gemensamma bekanta. Vid två tillfällen hade det förekommit ordväxling mellan de två vid besök på ett kafé och därefter hade den misstänkte på samma kafé attackerat skyddspersonen med kniv. – De inblandade tillhörde således samma bekantskapskrets, vilket möjligen kan ha medfört att skyddspersonen upplevt en större risk för att åter konfronteras med den misstänkte. Det var likväl fråga om ett misstänkt brottsligt angrepp vid endast ett tillfälle. Att angreppet föregåtts av vissa meningsskiljaktigheter kan inte karakteriseras som sådan förföljelse som berättigat till att besluta om besöksförbud.

När det slutligen gäller ärende AM-159728-08 fanns misstanke om att en person, som var bekant med en av de åtalade i en rättegång mot personer med anknytning till grovt kriminella kretsar, utövade påtryckningar mot målsägandena. En av målsägandena kände stor oro för att den misstänkte skulle ta kontakt med honom.

Det var således fråga om misstanke rörande övergrepp i rättssak. Utöver misstanke om att sådant brott eventuellt kunde komma att begås fanns, såvitt jag kunnat se, ingen misstanke om förföljelse.

Jag har i och för sig inte anledning att tro annat än att målsägandena i de aktuella ärendena känt oro för att den eller de misstänkta skulle utsätta honom eller henne för nya brott. Enligt min uppfattning har i de aktuella ärendena emellertid inte, mot bakgrund av den mycket restriktiva hållning som ska tillämpas när den som förbudet ska avse inte tidigare begått brott mot skyddspersonen eller annan, någon på objektiva grunder klar och konkret risk för brott, förföljelse eller trakasserier på det sätt som lagstiftningen kräver framkommit.

Som framhållits i förarbetena är besöksförbud inte avsett att ersätta eller komplettera de straffprocessuella tvångsmedlen under en pågående förundersökning. Besöksförbud fyller ett annat syfte. Det finns visserligen, som Åklagarmyndigheten också anfört, i och för sig inget hinder mot att besluta om besöksförbud för vare sig en frihetsberövad person eller en person som försätts på

fri fot efter ett frihetsberövande. Ett besöksförbud kan vara ett särskilt betydelsefullt inslag i samhällets stöd åt målsäganden under förundersökning och brottmålsprocess, liksom i anslutning till att någon som har dömts frigges från straff (a. prop. s. 18). Det måste emellertid vara fråga om en sådan kvalificerad risk för ytterligare brott eller förföljelse som angetts ovan. Ett besöksförbud är inte avsett att vara ett substitut till ett anhållnings- eller häktningsbeslut i fall då tillräckliga skäl för att begära den misstänkte häktad på grund av risk för fortsatt brottslighet inte föreligger.

FF:s uppfattning att besöksförbud i ärende AM-42549-08 framstod som ”ett bra alternativ” och EE:s uppgift att besöksförbudet i ärende AM-51813-08 innebar att det fanns förutsättningar att häva anhållningsbeslutet skulle kunna tyda på att besöksförbud i dessa ärenden kommit att användas som en ersättning för frihetsberövanden. Jag anser mig emellertid inte ha underlag för att påstå att åklagarna använt besöksförbud som en mildare variant av ett straffprocessuellt tvångsmedel.

Med anledning av att BB, av det förhållandet att de misstänkta inte haft något att erinra mot besluten och att ingen begärt tingsrättens prövning av dessa, drar slutsatsen att rättssäkerhetsaspekten beaktats och de syften som lagstiftaren velat uppnå tillgodosetts vill jag slutligen framhålla följande. I situationer som de aktuella, där ett anhållnings- eller häktningsbeslut hävts i samband med att besöksförbudet meddelats, kan den misstänkte sakna intresse av att få den i hans eller hennes ögon betydligt mildare åtgärden att åläggas ett besöksförbud prövad. I flera av de granskade ärendena har också framgått att den som ålagts förbudet framfört att han inte hade några invändningar mot ett sådant beslut och inte heller avsåg att kontakta målsäganden. Även om ett besöksförbud begränsar en persons rörelsefrihet kan det givetvis variera hur ingripande olika personer upplever åtgärden vara. Enbart den omständigheten att ingen klagat på ett beslut berättigar därför inte till någon slutsats om dess rättsenlighet.

Jag är således sammanfattningsvis kritisk till hur de ovan angivna ärendena hanterats.